

III. ZAGADNIENIA ROZWOJU WSI I ROLNICTWA
ASPECTS OF VILLAGES AND AGRICULTURE DEVELOPMENT

Marek Gaworucha, Magdalena Kowalska

**KAPITAŁ SPOŁECZNY MŁODYCH MIESZKAŃCÓW
GMINY MICHAŁOWICE W WOJ. MAŁOPOLSKIM**

1. WSTĘP

Polska wieś w wyniku przeobrażeń historycznych odziedziczyła niski poziom kapitału społecznego czyli wartości opartych na wzajemnych relacjach interpersonalnych. Można jednak przyjąć, że poziom tego kapitału zaczął się poprawiać w końcu lat 90. XX wieku. Wzrosły aspiracje edukacyjne młodzieży wiejskiej i podniósł się poziom wykształcenia mieszkańców wsi.

Po raz pierwszy terminu kapitał społeczny użył Lyda Judson Hanifasa w 1916 roku¹. Pisał on o wiejskich społecznościach lokalnych i podkreślał znaczenie poczucia wspólnoty, dobrej woli, sympatii. W czasach nam współczesnych koncepcję kapitału społecznego spopularyzowali James S. Colman i Robert D. Putnam, a za nimi Francis Fukuyama, zwracając uwagę, że więź pomiędzy ludźmi: zaufanie, wzajemne zrozumienie, wspólnie wyznawane wartości i normy zachowań, które składają się na kapitał społeczny, umożliwiają im wspólne działania. Dotychczasowe badania nad kapitałem społecznym dowodzą, że od siły więzi społecznych, od zdolności do współpracy, od wzajemnego zaufania, od liczby i jakości stowarzyszeń

---

¹ C. Trutkowski, S. Mandel, *Kapitał społeczny w małych miastach*, Warszawa 2005.

i organizacji powstałych na wsi, zależeć będą procesy adaptacji mieszkańców wsi do nowych warunków otoczenia².

Coleman definiuje zaś kapitał społeczny jako „zespół takich cech organizacji społecznej jak zaufanie, normy i powiązania między jednostkami, które zwiększają ich sprawność w zbiorowym działaniu, a zarazem czynią z nich wspólnotę, pozwalając im na osiągnięcie pewnych celów niemożliwych do realizacji bez posiadania tego kapitału”³.

Mówiąc o aktywności, samoorganizacji i powiązaniach między jednostkami warto skonstatować je w środowisku wiejskim. Poniższa analiza dotyczyć będzie młodzieży wiejskiej z terenu gminy Michałowice w woj. małopolskim i będzie próbą określenia jakim młodzi ludzie dysponują kapitałem społecznym.

2. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I KULTURALNA MŁODZIEŻY W GMINIE MICHAŁOWICE

Zadaniem Centrum Kultury i Promocji Gminy Michałowice jest wspieranie wszelkich form aktywności kulturalnej wśród mieszkańców gminy oraz jej promocja. Dzięki ich realizacji Michałowice należą do najbardziej aktywnych pod tym względem pobliskich gmin. Młody, pełen energii i pomysłów zespół pracujący w tej jednostce silnie nastawionej na sukces, kreuje ciągle nowe przedsięwzięcia wspomagające mieszkańców.

Jedną z popularniejszych form aktywności kulturalnej od wielu lat w gminie Michałowice są orkiestry dęte. Centrum Kultury i Promocji Gminy w ramach wsparcia inicjatyw lokalnych patronuje m.in. orkiestrze „Wieniawa” (nazwa pochodzi od herbu Jana Długosza – założyciela tutejszego kościoła katolickiego) z okolicznych Raciborowic. Obecnie liczy ona ok. 50 członków, a większość z nich to absolwenci szkół muzycznych i pasjonaci muzyki. „Wieniawa” jest laureatem wielu przeglądów muzyki dętej, gościła również wielokrotnie za granicą m.in. w ostatnim czasie w Bawarii jako reprezentacja powiatu krakowskiego. Tradycja powstawania orkiestr dętych na terenie gminy jest bardzo żywa, czego przejawem są również i inne jak np. pięćdziesięcioletnia orkiestra „Echo” czy głównie składająca się z młodzieży orkiestra „Hejnał”, która od lat zajmuje wysokie pozycje na licznych przeglądach muzycznych. Widoczny fakt gromadzenia w swoich szeregach coraz

---

² R.D. Putnam, *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Kraków 1995.

³ J.S. Coleman, *Foundations of social Theory*, Massachusetts 1990.

większej ilości entuzjastów spośród młodzieży przyczynia się w znacznej mierze do popularyzacji edukacji muzycznej w lokalnym środowisku⁴.

Gmina Michałowice mająca długie tradycje promowania wszelkich przejawów kultury od kilku lat w miejscowości Michałowice gości uczestników Festiwalu Orkiestr Dętych. Imprezie towarzyszy niepowtarzalny klimat, atmosfera rywalizacji z jednej strony, a jednocześnie twórczej aktywności. Przegląd ma w sobie dwie zalety – jest pretekstem do spotkania i wymiany spostrzeżeń na temat ale także popularyzuje samą muzykę i łączy ludzi, którzy mają okazję obcowania ze sztuką, co jak wiadomo na terenach wiejskich jest sporym problemem.

Kultura ludowa to niekończące się źródło inspiracji dla wielu twórców. Artystyczny wyraz w poezji, malarstwie czy muzyce jest żywym dowodem na to, że wieś była i nadal jest ważnym ogniwem sztuki.

Przejawem kulturalnej aktywności ludowej mieszkańców Michałowic nawiązującym do jej przeszłości jest Zespół Pieśni i Tańca „Pawie Pióra”. Jest on najmocniej historycznie związany z miejscowością. Od 1959 r. na terenie gminy zaczął funkcjonować zespół teatralny, który na początku lat 60. przeniósł się do nowo stworzonej kaplicy wiejskiej, gdzie młodzież postanowiła wystawić *Wesele krakowskie*. Zainicjowało to powstanie grupy tanecznej, a następnie Zespołu Pieśni i Tańca. Od 1966 r. przy zespole utworzono kapelę ludową, a od 1968 roku nadano mu nazwę „Pawie Pióra”. Zespół, w którego skład wchodziła sama młodzież wiejska z okolicznych miejscowości brał udział w wielu artystycznych przedsięwzięciach m.in. reprezentował region krakowski w centralnych dożynkach w Warszawie w latach 70., co świadczyło wówczas o bardzo wysokim poziomie artystycznym. Od 2005 roku dzięki wsparciu województwa małopolskiego zespół na nowo został reaktywowany po kilkuletniej przerwie. Dzieci i młodzież z całej gminy zaczęły ćwiczyć pod czujnym okiem instruktorów z Zespołu „Krakus”, działającego przy Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. „Pawie Pióra” stały się niejako łącznikiem między światem rodziców, którzy z przyjemnością przychodzą na występy, by powspominać dawne czasy, kiedy sami występowali, a dzisiejszym, dalece odmiennym światem młodzieży⁵.

Interesującą pod względem wartości artystycznych i integrujących pokolenia jest również Grupa Śpiewacza Kozierowianie. Zespół założony z inicjatywy lokalnej społeczności za główny cel uważa zachowanie i przechowywanie starych pieśni,

---

⁴ www.michalowice.malopolska.pl

⁵ E. Kwaśniewska, *Jubileusz Zespołu „Pawie Pióra”*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 36/5.

które coraz rzadziej są wykonywane. Kozierowianie łączą całe ciągi rodzinne – babcie, córki i wnuczki – przez co tradycja jest wciąż żywa i systematycznie przekazywana następnym pokoleniom. Ów fakt wielopokoleniowości grupy często podkreślany jest na licznych konkursach, co bardzo nobilituje zespół. Kozierowianie występują nie tylko na imprezach plenerowych, ale także na konkursach zdobywając liczne nagrody i uznanie. Sukcesem zespołu jest nagranie płyty pt. „Michałowickie Śpiewogranie” w profesjonalnym studio nagraniowym.

Odpowiedzią na innego rodzaju zapotrzebowanie kulturalne jest powstanie Zespołu Tańca Współczesnego – Cheerleaders „Arriba”. Stawiając na nowoczesne rozwiązania w aktywności kulturalnej Centrum Kultury Gminy Michałowice pomogło w założeniu zespołu tańca promującego m.in. aktywność ruchową. Projekt jest skierowany do młodzieży w wieku gimnazjalnym i ma na celu stworzenie warunków do spotkania się zawodniczek z różnych szkół, propagowanie aktywnego stylu życia poprzez ukazanie walorów artystycznych i sportowych cheerladingu, a tym samym krzewienie kultury fizycznej dzięki połączeniu tańca, aerobiku i akrobatyki. Ten niezbyt jeszcze popularny wśród polskiej młodzieży rodzaj tańca opierający się na aktywnym kibicowaniu sportowcom, ale i także na samym tańcu zdobył bardzo dużą popularność wśród młodych mieszkanki miejscowości. Liczne konkursy, zdobyte nagrody i reakcje publiczności świadczą o wysokim poziomie zespołu, ale także i o dobrej zabawie, która jest głównym celem występujących. Tancerki urozmaicają wiele imprez cyklicznych odbywających się w miejscowości, ale także dostają zaproszenia do uświetnienia innych np. nadawały kolorytu Turniejowi Piłki Nożnej Real Junior Cup – International Street Soccer 2006 i 2007 w Warszawie.

Młodzież z Michałowic oprócz możliwości realizacji swoich ambicji kulturalnych w którymś z zespołów może również aktywnie uczestniczyć w różnorodnych imprezach organizowanych na terenie gminy. Najbardziej rozpoznawalną wśród mieszkańców gminy, jak i przyjezdnych gości jest tzw. „Piknik Wolności” (inna nazwa „Kadrówka”) czyli cykliczna impreza o charakterze ponadregionalnym, upamiętniająca Marsz I Kompanii Kadrowej Strzelców Józefa Piłsudskiego, kiedy to w 1914 roku legioniści zburzyli kordony państw zaborczych, ruszając w bój o niepodległość. Michałowice to jeden z przystanków marszu na wzór tego z 1914 roku, gdzie uczestnicy zatrzymują się, by złożyć kwiaty pod Obeliskiem upamiętniającym granice między dwoma zaborami – austriackim i rosyjskim, a następnie na terenie gminnego boiska sportowego wziąć udział w przygotowanym na tę okazję programie artystycznym. „Kadrówka” jest połączeniem imprezy rekreacyjnej z elementami edukacji patriotycznej. Uczy młodych ludzi innego spojrzenia na lokalną ojczyznę, ujętą w szerszej perspektywie historycznej. Liczne konkursy

i imprezy towarzyszące (pokazy jeździeckie, teatrzyk dla dzieci, pokazy laserowo-wodne) podczas jej trwania przyciągają tłumy⁶.

Niejako przy okazji „Kadrówki” odbywa się maraton rowerowy pod nazwą „Granica dwóch zaborów”. Uczestnikami tej imprezy są głównie amatorzy – faszynaci jazdy na rowerze z całego województwa. Z roku na rok popularność tej imprezy rośnie głównie z uwagi na piękne tereny w gminie sprzyjające uprawianiu tej dyscypliny sportu oraz doskonale przygotowanie logistyczne (m.in. profesjonalne oznakowane trasy), a także doskonałe warunki do uprawiania turystyki rowerowej. Istnieje szereg ciekawych tras, zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych cyklistów. Maraton jest doskonałą promocją dla samej gminy, jak i dla promocji sportu wśród młodych mieszkańców. Zaangażowanie młodych ludzi w organizację tej imprezy przynosi wymierne korzyści w postaci wzmożonego ruchu rowerowego w ciągu całego roku na gminnych trasach rowerowych.

Dla miłośników sportu niezwykle ciekawą imprezą jest Turniej Piłki Nożnej „Masłomiąca CUP”. Jest to cykliczna impreza sportowa przyciągająca fanów jednej z najpopularniejszych dyscyplin sportowej w naszym kraju. Wielu młodych miłośników piłki nożnej z terenu gminy może w ten sposób zaistnieć w lokalnym środowisku. Jest to doskonała forma spędzania czasu wolnego wspierająca wartość współzawodnictwa.

Ciekawą propozycją dla żądnych wiedzy młodych mieszkańców są Dni Otwarte Gminy Michałowice. W jeden weekend w roku (lipiec) udostępniane są turystom obiekty historyczne znajdujące się na terenie gminy. Jest to bardzo ciekawa propozycja, gdyż większość z ważnych dla miejscowości miejsc ma prywatnych właścicieli. Zainteresowani mogą zwiedzić m.in. Starą Aptekę i kaplicę św. Nepomucena, młyn wodny, gotycki kościół czy zespół dworsko-parkowy w Michałowicach, gdzie w przeszłości mieszkał m.in. Hugon Kołłątaj. Jest to także doskonała okazja, by podążać zmodernizowanym, niezwykle malowniczym szlakiem rowerowym „Dolina Dłubni”, wzdłuż którego położona jest większość pomników historii i przyrody. Wieczorem na terenie boiska sportowego organizowane jest kino plenerowe tzw. „Kino Letnie” – nie bez powodu jest to bardzo popularny wieczór wśród okolicznej młodzieży, dla której kino znajduje się na wysokim miejscu w formach spędzania czasu wolnego⁷.

Centrum Kultury i Promocji gminy Michałowice wraz z Małopolskim Instytutem Kultury w Krakowie współorganizują od dwóch lat Festiwal Teatrów Amatorskich – „dilettante”. Jest to długofalowy proces pracy zawodowych aktorów i teatro-

⁶ *Piknik Wolności*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 35/4.

⁷ W. Baran, *Zarys dziejów Michałowic*, „Rada Gminy Michałowice” 1991.

logów z amatorskimi grupami teatralnymi działającymi w małych miejscowościach Małopolski. Na kilka dni młodzi mieszkańcy spotykają się w jednym z Zespołu Szkół na terenie gminy i uczą się teatru przez zabawę (m.in. nauka chodzenia na szrudłach czy żonglerki). To doskonała forma wszechstronnego rozwoju młodego człowieka. Implikacją teatralnych spotkań jest stworzenie grupy o nazwie „aKUKU”, składającej się z młodych mieszkańców gminy, która spotyka się regularnie i sama wystawia sztuki.

Artystycznym wyrazem charakteryzują się również „Impresje Więclawickie”. Jest to spotkanie malarskie oraz fotograficzne, którego celem jest rozbudzenie i poszerzenie wśród dzieci, młodzieży i dorosłych zainteresowań twórczych. Uczestnicy pleneru wykonują prace dowolną techniką, jedną z prac przeznaczając dla organizatora. Wystawa poplenerowa odbywa się w centrum kultury, gdzie urządzana jest licytacja na rzecz domu dziecka, znajdującego się w gminie⁸.

Z inicjatywy przedsięwzięcia o nazwie „Korona Północnego Krakowa” zorganizowane są również kursy informatyczne na terenie gminy, które cieszą się wielkim zainteresowaniem wśród młodych mieszkańców chcących w wolnych chwilach podnieść swoje kwalifikacje na rynku pracy. Duża liczba chętnych świadczy o zapotrzebowaniu na tego rodzaju programy.

Jedną z inicjatyw wspierających finansowo aktywność kulturalną młodzieży wiejskiej na terenie gminy Michałowice jest Program Przeciwdziałania Alkoholicyzmowi. Dzięki współpracy licznych jednostek z tym programem organizowane są m.in. zajęcia świetlicowe w Centrum Kultury i Promocji gminy Michałowice. Zajęcia odbywają się z kilku dziedzin m.in. z plastyki, filmu, muzyki, jest też sekcja szachów. Działalność Centrum Kultury koncentruje się również na pomocy uczniom z pobliskich szkół mających problemy z nauką. Organizowane są bezpłatne zajęcia językowe czy po prostu pomoc uczniom z poszczególnych przedmiotów szkolnych.

Niezaprzecalnie największą popularnością wśród młodych mieszkańców Michałowic cieszą się wyjazdy turystyczne. W okresie ferii zimowych i wakacji Centrum Kultury organizuje wycieczki rekreacyjne m.in. na Słowację czy nad polskie morze. Ważne jest wspomniane powyżej dofinansowanie z punktu widzenia zasobności portfeli mieszkańców. Jak podają liczne ogólnopolskie statystyki ogromna większość dzieci na terenach wiejskich spędza wakacje w domu, dlatego takie wyjazdy są tak potrzebne i popularne. Rygory organizacyjne dopuszczają udział ok. 50–60 osób. Ogłoszenia o wycieczce zamieszczane są na stronie internetowej oraz w szkołach na terenie gminy. Z programu korzystają również liczne

⁸ *Impresje Więclawickie*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 33/2.

organizacje działające na terenie gminy. Należą do nich m.in. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (wyjazd wakacyjny dla ok. 100 osób), Związek Harcerstwa Polskiego działający na terenie gminy (wyjazd wakacyjny dla ok. 40 osób) czy Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży „Jakub” organizujący pólkolonie.

Innymi ważnymi dla mieszkańców gminy w każdym wieku, a przechodzącymi ciągle przeobrażenia są imprezy sezonowe: gminno-parafialne „Dożynki” (z mającym wieloletnią tradycję konkursem na najpiękniejszy wieniec) – lato, „Piknik ziemniaczany” (z konkursem na najlepszą zapiekankę ziemniaczaną czy na najdziwniejszego ziemniaka) – jesień oraz „Święto Kwitnącej Jabłoni” – wiosna⁹.

3. PODSUMOWANIE

Młodzież wiejska szuka drogi realizacji swych zainteresowań w różnych aspektach współczesności. Zbyt intensywny przepływ treści kultury miejskiej na wieś świadczy wyłącznie o braku alternatyw dla spędzania czasu przez młodego mieszkańca wsi. Jak wiadomo inwestycja w młodych ludzi jest inwestycją procentującą w przyszłości, tak więc tworzenie nowych inicjatyw kulturalnych jest doskonałym sposobem na rozbudowywanie potencjału ludzkiego na wsi.

Z zaprezentowanego w niniejszym opracowaniu zestawienia aktywności społecznych i kulturalnych gminy Michałowice wynika, iż mieszkańcy chcący w nich uczestniczyć mają do wyboru szeroki wachlarz propozycji. Realizowanie siebie i własnych pasji może odbywać się w Michałowicach na wielu płaszczyznach: sportowej, historycznej czy też artystycznej. Najważniejszą cechą powyższych przedsięwzięć jest fakt, iż dzięki nim mieszkańcy mogą się ze sobą spotkać, a młodzież nie musi szukać atrakcji poza gminą czy uciekać w używki.

Angażowanie się młodych ludzi w funkcjonowanie zespołów ludowych, orkiestr dętych czy uczestnictwo w imprezach historycznych może świadczyć o tym, że niektórzy z nich poszukują na wsi „zakorzenienia”, starają się znaleźć swoje miejsce. Reasumując warto podkreślić, iż aktywność społeczno-kulturalna młodzieży jest skorelowana z kreatywnym tworzeniem oferty spędzania czasu wolnego.

---

⁹ M. Gryglik, *Dożynki w nowej parafii*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 36/5.

BIBLIOGRAFIA

- Baran W., *Zarys dziejów Michałowic*, Michałowice 1991.
- Coleman J.S., *Foundations of Social Theory*, Massachusetts 1990.
- Gryglik M., *Dożynki w nowej parafii*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 36/5.
- Impresje Więclawickie*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 33/2.
- Kwaśniewska E., 2009. *Jubileusz Zespołu „Pawie Pióra”*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 36/5.
- Piknik Wolności*, „Gazeta Gminy Michałowice” 2009, nr 35/4.
- Putnam R.D., *Demokracja w działaniu. Tradycje obywatelskie we współczesnych Włoszech*, Kraków 1995.
- Trutkowski C., Mandel S., *Kapitał społeczny w małych miastach*, Warszawa 2005.
- www.michalowice.malopolska.pl

Summary

This article concerns rural young people from Michalowice District in Malopolska Voivodeship. It is the attempt of decision about social capital which they have.

The young people from this region are able to realize their cultural ambitions in some of functioning musical groups, dancing groups and theatre groups. These people can take part in different events, which are organized in the district, too. Among them there are: historic event: "Liberty Picnic", bicycle marathon "The Border of Two Annexations" and sport and tradition events such as harvest festival and "Potato Picnic".

It seems, that young inhabitants in Michałowice who want to realize themselves on social – cultural platform have many interesting proposals to choose. What is important they often benefit from them.